

Begravning

L. U. F. Frägelista nr 70.

Vadsluget spreds efter hand. Personer träffade varandra och berättade, att den ena den var död. Här de har flaggstång flaggar nu på hals stång, och de ser tyborna, att nu är någon död där. Den första flaggstången i Kläreslåd sattes upp här på gården för 40 år sedan. Nu finns tre flaggstånger i Kläreslåd by.

Vadsmannen började införas i klänningar för en 60 år sedan och fortfar. 7 böjor var det bara de rikare, som använde, men nu är det så gott som allmänt.

För begravningen lyfts den närmaste

slöten samt grannarna. I Västergårds bygd var hela byalaget. När de anhöriga träffades, sade man: "jag får beklaga sorgen".

Pengar lades på den dödes ägarlask, vanligen en en-silver kränna.

När liket var tvättat, och innan det bars ut, lästes en bön.

En viss person anlade att raka den döde. Den som rakade den döde skulle ha hans rakkniv. Ibland brukade den som utförde rakningen få betalt i pengar. Han kunde få upp till 5 kr. När en kvinna dog, skulle den som tvättade henne ha något som liknande henne såsom t. ex. en servett, schall eller en förklädd till minne efter henne.

Grävningen ägde rum strax efter döden, och en gravbock lades under kolan

för att hämta upp den. Bilen har jag aldrig
sett användas så. Den släts lades på ett
sopplock, medan han kvättades. Locket var
ej gemensamt för hela byn.

Långblåderna bars ut, vädrades och
begagnades ej på länge. De bars ut i en last,
flansen backades antagligen för till stället
att svina.

Med tillukten sattes under kirlan
en hopparhjul med vatten i samt gran-
sler ensis.

Lupningen skedde så snart kirlan
ham, då liket lades ned.amma person,
som kvättat liket, skulle bli det. En gammal
gumma i Furby blädder liksom här.
Han kallades "mor Brann". Han dog för
ca 45 år sedan. Han blev de närmaste
liken.

Personer lade redan under livs tiden
undan kläder till sin svampning. Det skulle
vara linne, strumpor och natttröja samt
ett lakan och en liten kudde. Lakanet la-
des halva under och halva över liket.
Om hörs likklädsel redan en 40-års tillbakad-
ragen att lägga undan likklädseln upp-
höjde, när de bäjade tröja. Det var en-
slast äldre, som lagt undan. De som var
en 75-80-års och däröver.

Brudgumms skjortan och brudbrönet
gämdes till livs svampning.

Den släde lade aldrig till på
klädd i kistan.

Äldre kvinnor hade kurt eller
schal till livs svampningen. Det skulle
vara en lätt, vit schal.

En yont kistan blev färdig lades

likhet i den.

Unga flickor svingar som brudar.
De hade en liten grön myntkrana och
brudslöja. Små flickor var ej brudslödda.

Den som var sjuk skulle gå
hög till och be den döde laga hans
sjukdom med sig, så han slapp att lida av
den. När det så, att någon hade nåt
väla, skulle de loppa av hans urin i
en flaska och sätta ned den i graven
samma dag liket skulle jordföras.

Ringar lags av den döde, och de
gjorde sedan t. t. manchetknappar av
den lilla minne.

När de hade gott om rum, använde
någon de till särskilt likrum. När "kva
llina skräddare" begravdes, hade de klätt
rummet med lakan och köpt svart ull

och bandat den i semlor och hängt den
som girlander på de vita lakaren. Det
var för en 65 år sedan. Jag hade ej sett
det förrt.

Begravningsdagen skulle gardiner-
na dragas för fjärten i alla rummen.
Det går de nu ej längre. I librummet
skall gardinerna vara dragna för fjärs-
ten.

Kirten stod på pallar i librum-
met. På begravningsdagens morgon
bars kirten ut och sattes i en sal
av 7 gravar. Tre kring varje sida om
kirten och en vid huvudet. Taket är
öppet fram till. Då librum fanns och
likt såddt inns, ländes lys. Det skulle
vara 2 lys. Ett vid var sida om
den såddes huvud.

Strax före avgården till kyrkan lyfte
på kistan lock, och de som ville se
likt fick se det. Sedan förskannades
änne.

En Tekla Johansson i Håhansgård
i Fureby vakade vid sin mans bår. Hon
hade suttit och vakat över honom.
Hon kunnade sprains släktar. Det var
omkring 1911.

Kistan var för alltså svart utom
föt barn, då den var vit. Fuga järn-
beslag fanns. I Håhansgård gjordes
Viktorin Legergren alla kistan för Fureby
sacken samt Rug Johansson på Bostens
i Fägersås. De förlorade fabriksgjorda
kistan, kom till sacken en bit efter
fars död 1910. Sedan omkring 1925 har alla
kistan köpts i Växjö.

Jag har hört, att den döde för-
fäls med sig lite reser bort. När den
gamla kyrkstämman 1891 skakades om,
bittades en brännvinsflaska och en loka-
skilling från Karl Ell:s fick. Edward Karlsson
i Härestad bittade pengarna. De sa också,
att brännvinet i flaskan, som de bittade,
var gott.

En kistan användes jämspils.
Kistan spikades igen med spikar. Man
vänder skruvar med kors upp till.

Från Härestad har jag aldrig
hört att liken burits på bår. Så länge
jag minns har liken hörts.

De närmaste släktingarna var
likt. De någon ung dotter, var ynglingen
likt.

Liken har hörts till kyrkogår-

den, så länge jag minns. Gustaf Ahlström
på Hammen körde också till, och han
läste också för till. Här köpte före-
ningen bilvagn omkring 1909 eller 10. Till
bilvagnen gick kyrkvaktaren omkring
med en lista, och sedan sålde sakerna
i magasin, där de hade haft jallig-
säden, och så tog de pengarna. Den
fönte de körde på bilvagn härifrån
var antagligen Maria Bergqvist från
Härstad. Varje gång bilvagnen an-
vändes, skulle vaktaren ha 1 krana
för rengöring.

Merendels var det någon i
varje by, som hade 2 hästar och som
de körde. Rigoth Andersson körde
för till. För hästarna ansågs det
ej skadligt. I Fjörby by användes

bara en härt. Var det mycket nära,
så var liket.

Från ingen by i Turuby var joic-
kammit likt utan om någon där
på lasarettet, då liket sköttes hem
i liket på begravningsdagen.

Uspårskat järe kammer och
har joic kammit, så länge jag minns.
Här var det Johan Magnsson i Läder-
kravn, en gammal möllare, som höll
uspårskat. Här kallades han för
"möllaren i Läderkravn". Namnet
"uskastapräst" var ej i bruk här, men
jag har hört det uppe i Brer. Sedan
läste Peter Andersson på Klubbach.
Han var smikare och karpare. Iven
Kavard Nilsson i Kättersholm läste.
Han hade bra sångförmåga. Numera

Talar prästen vid sin kammas hem och
håller utfärdstal. Han visar till sin
i saken.

Utfärdskollet hålles i det rum-
met på den plats, där liket stod, och
hålles efter kirkans igenskrivande. Möl-
len gjorde ett kol med sin ingångs-
grän till och höll sedan en beskrifning
över den dödes levnad, hurudan den
varit. När pastorn Elmerrson läser,
sjungs bara en begravningspsalm, och
så läser han några bön.

Kirkans färd ut genom kyrks-
dörren. Stötändan skulle vägas
först ut. Inga föremål kändes
efter kirkans.

Kirkans sattes på en fjäder-
vagn, och sedan åkte de närmast

säyande närmast efter.

Prestaver före kammer i Sturley,
och de är skänkta av hemmansägaren
Göran Gustaf Petersson omkring år 1930.
Hängerna är svarta. Brevet med pre-
staver före kammer vid alla begravningar.
Båda prestaverna bäras före kistan. När
kistan sänkts i graven, sänkas prestaver-
na tre gånger över kistan. Tre av pre-
staverna ombuds personer. Det något
gravkors buri, minns jag ej.

Färdfästning i kyrkan före kam-
er för. Kistan sättes utanför kyrko-
gårdens porten, och prästen och klackaren
kom från kyrkan och gick ned till
kyrkogården, vände sig mot kistan
och gick sedan före till gravplatsen
sjungande en gravpsalm. Det var "Jag

går mot döden, vart jag går".

Inga grätkor, inga salutar och ingen musik här har försammit.

När liklaget syns upprifran korvet rings i klockarna, till liklaget hammar fram till kyrkan.

Kirkan sätter jär på pallen utanför kyrkogårdsportarna, nu utanför kyrkan.

Jävsspillingar skulle dragas över kyrkogårdsmuren.

Jordfästningen var för flera årt. ägt rum på söndagarna för gudstjänsten.

År 1909 hade jordfästningar inte i kyrkan ännu i bryat, så de bryades en tid efter. Begravningsmässan hölls aldrig inte i kyrkan.

Föl av ankända böcker y inne i kyrkan utan ut på kyrkogården efter mull på hördningen.

Kirnan slår y inne under gudstjänsten utan vänt före tjänstens bön.

De säjande sätts utsid långt fram i kyrkan och brukade sitta, när de andra gudstjänstbesökarna reste sig under textläsningen. Föränkarna hade inget särskilt namn.

Spålingning förkan på fredagar. Var någon släb på lördagen eller söndagen ringdes spålingning efter gudstjänsten. Nu ringes spålingning starkt efter det att dödsfall blivit annåt. Ringningen utfördes av kyrkvaktaren.

När en man var släb, blämta

tre gånger i slottklockan och för en
kvinna tre gånger i liusklockan, innan
rätta ringningen började. Ingen skill-
nad mellan rika och fattig.

Jag har hört antalas, att den gam-
le kyrkvaktaren skulle ringa, när han
öppnat gravarna.

Begravning efter dockrägelsen på
predikstolen förskammade mr.

Min mästare Majas-Elina på By-
skad i Sönder kunde höra kyrkklockor-
na på, innan någon dag, kallade han
om. Han dog för en 50 år sedan.

Peter Ljöbring kunde mäla tilläg, när
han var ute och gick om kvällarna.
Han väntade sedan, så någon skulle
dö.

Begravningskalar förskammade

ämnar. På morgonen bjuds på kaffe och
kakor samt arbbaka. Längre tiubaka
försom skräi smörgåsar. Kalas
hålls och hålles både före och efter
fästningen. Värde var en släkting
sitt grann.

På en visst fästning begravning före-
kom kalas men endast före fäst-
ningen.

Bårderna hade fästning med sig,
vilket ämnar församlingen. Begravnings-
konferens församling. Där har också före-
kommit vid begravningar till efter-
rätten och församlingen ämnar. Man
skriver i den dödes skåp.

Man läste och läser också till
maten och efter. Där läste den, som
läst för liket, nu prästen.

Ingen plats tämnades utsatt. Skol-
lärst brukade hålla på till kl 10 på
kvällen.

Ingen dans eller kortspel förhållande
begravningskåren varade i 2
dagar men nu bara en.

För att väntaren öppnade graven
hade han 5 kr, men sedan erhölet han
10 kr mot vinkor, att han skulle risa
alla gravar. Det betydde under pastor
Johanssons tid. Tidigare fick de sam-
vinn till gravarna risa betala extra.

Vid begravningar och alla kalas
uppsamlades pengar till kokerskan. Vid
sista kuppet såltes fram en kauri, som
kallarna lade pengar i till koker-
skan. Efter uppsamlingen togs kauri
att någon, som gick ut till kokerskan

i höhet och lämnade henne pengarna,
som sedan delades mellan henne och den
övriga bejämningen. Mr Järnkammer ej
denna sed längre. Den upphörde för en
40 år sedan.

Tre fattiga uti på byns ^{mt} kvarter
skickades hem mat på tre dagar efter
begravningen, men de fattiga blev ej hem-
tydda.

Kyrkogården är inrägnad med
stenmur och järnportar.

En linje finns mit i kyrkogården,
på vilken små barn begravas och be-
gravas.

Folket får köpa gravplats på
kyrkogården och begravas i linjen.

Famliggravar köjades köpas
för en 50 år sedan. Inget fattig kvarter

finns.

Inne i den gamla kyrkan hade varit
gravar.

Ben, som grävs upp, läggs ned i
graven.

Kyrkväktaren skyfflar igen graven.
Gravarna har grävts och grävas ut
i öster-väster.

De äldsta vårdarna är jämkors,
här står också ännu något träkors.
Gravvårdar av guldäms järnkamrar.
Den första luggne gravvården på
kyrkogården är över rikslagsman
Christersson i Länsmansg. i Härtad.
Den rester för en 60-70 år sedan.

Kyrkorådet bestämmer nu,
huruvida gravvårdarna skall se ut.
Inga gravvårdar för särskilda yrkesmän

finns. På kyrkogården är 2 naturstenar.
På gravvårdarna står namn, födelse-
och dödsår. Gravvårdar som ej längre
vårdas togas bort och läggs bakom
kyrkomuren.

Gravkullar försammles ej, utan
gravarna är jämna sedan i j. 1906. Slam-
mor har varit på gravarna, så länge
fog finns. På vår dag och på som-
maren särskilt vid midnattar smyckas
gravarna men ej om vintern.

Påskkransar försammles nu ej
längre. De köptes för i Väster av mera
förmåga.

Inga ljus har varit på gravarna
och ingen julgran på kyrkogården.

Ingen eldavgångelse av sakenbor
har försammit, men en urna är

nedsat på kyrkogården. Frånvarande
Peter Anderssons son brändes, och urnan
med hans aska sattes ned på kyrkogår-
den i hans färdslars grav. Det var för
en 20 år sedan.

Mellan Risinge och Ryd står en
slen ungefär en meter hög upprätt väster
om vägen. Det berättas, att en person
blivit ryärlagen där. I Västra mark
är en hög upphastad.

Majning (här kallas det risning)
av backat grannis färdhammar, färdt
vid hemmet och sedan vid varje gård
på vägen till kyrkogården. Risningen
består av så kallade pihands i riktning
mot kyrkan och bakom koret backat
ris. Över en ängart av backat
grannis lades. Risningen anses här vara

en hedersbevisning och ingen prydnad
På granarna på gårdsplanen står liket
skott tröt man av topparna.

Inga minnes tavlor färdkammarna.

Ingen annan färg än svart sorg-
dräkt har använts utom vitt rosett.

Bevinnarna använde svarta huvudkläder,
en slöja och hattar. Färdkist sorg-
band bars om mannens ena ärm.

En bopligt begravning har färdkam-
mit här för ungeför 25 år sedan.

Ingen bürgerlig begravning har
 varit här.